

Op de fiets naar de kernexplosie (1993)

Sieth Delhaas

Hervormd Nederland, 20 maart 1993

De aarde beefde, toen vier vredesactivisten onder hun voeten de ontploffing van een kernbom voelden. Een reportage vanuit de Nevada-woestijn.

Inleiding

Het tijdelijk verbod op het ondergronds testen van kernwapens, waarvoor het Huis van Afgevaardigden en de Senaat van de Verenigde Staten vorige zomer met een ruime tweederde meerderheid stemden, heeft gezorgd voor nieuwe krachtmetingen tussen voor- en tegenstanders van de testen. De regering wilde de 'overgebleven' twee tests van dat jaar koste wat kost voor begin oktober, de voorgenomen aanvangsdatum van de stop, doorzetten.

Tot de tegenstanders van de proeven behoren de vier Belgen Carl Levecke, postbode (23), Michiel De Grande, onbetaald werker (25), Els Mommaerts, modeontwerpster/kok (23) en Danny Aerden, elektricien/totaalweigeraar (22). Ze hebben meegelopen met de vijfduizend kilometer lange 'Walk across America for Mother Earth', die in februari begonnen is in New York en op 12 oktober geëindigd in de Nevada Test Site, het testgebied voor de nucleaire proeven.

Carl, Michiel, Els en Danny besloten naar Las Vegas af te reizen en een poging te doen de test op te houden door zich vast te ketenen op Ground Zero, de plaats waar de bom ondergronds tot ontploffing zou worden gebracht. De vier wilden de wereld laten weten dat de V.S. nog altijd doorgaan met hun kernproeven op het land dat in feite toebehoort aan de Western Shoshone Indianen. 'We hebben ons laten voorlichten en begeleiden door Sean, een Amerikaan uit Kansas City die al zeven keer tot Ground Zero is doorgedrongen en het testgebied goed kent', vertelt Carl. Bij hun aankomst in Las Vegas was het zeker dat de testbom een paar dagen later tot ontploffing zou worden gebracht.

De goede kant

De vier besloten niet te gaan lopen, wat zeker drie dagen zou vergen, maar met de fiets het testgebied op te gaan. Vanaf de grens van het terrein tot aan Ground Zero is het ongeveer acht uur fietsen. Carl: 'We hadden scanners bij ons waarmee je radiogesprekken kunt afluisteren. Sean was bij ons. We wisten dat de test zou doorgaan. De wind waaide de goede kant op, richting Utah. Daar wonen arme blanken en Indianen. Als de wind richting Las Vegas staat, waar de rijken wonen en de toeristen komen, wordt er nooit getest. We wisten ook dat drie uur voordat de bom ontploft, iedereen uit de omgeving wordt geëvacueerd. Het betreft een deel van de negenduizend arbeiders op het terrein en het bewakingspersoneel.

De vier stopten een half uur, omdat ze via hun scanner na de evacuatie van twee ploegen niets meer hoorden en er zeker van wilden zijn dat er niemand van de bewakingsdienst meer aanwezig zou zijn. Het aftellen voor de bom was nog niet begonnen.

Sleuteltjes verstoppen

Om zeven uur reden ze verder. Praktisch tegelijkertijd begon het aftellen. Het werd half acht, het aftellen was op de helft. 'Om geen risico te lopen dat de bom ontplofte terwijl we in de buurt waren, besloten we te stoppen en op een laag heuveltje rookbommen en vuurwerk af te steken, zodat we zouden worden opgemerkt. Boven Ground Zero vloog een helikopter. We wilden de bemanning duidelijk maken dat er mensen in het testgebied waren en dat ze het aftellen moesten stoppen. Bovendien wisten we dat

onze ondersteuningsgroep had gebeld dat er mensen in het gebied waren. Maar kennelijk wilden ze ons niet zien. Het werd twintig voor acht en we dachten dat we nog net genoeg tijd hadden om boven de plaats van de ontploffing te komen om ons met U-sloten aan de testkabels vast te ketenen, de sleuteltjes te verstoppen en zo de test uit te stellen. We hadden de fiberkabels op het oog, omdat die dienen voor wetenschappelijke metingen en ze die niet graag zullen doorsnijden. Het zou tijd kosten voordat ze onze sleuteltjes hadden gevonden en zo wilden we proberen tijd te winnen om vooral de pers te interesseren voor onze actie.

Sirene

Het werd met de minuut spannender. We raakten niet in paniek. We dachten veel meer aan de anderen, die buiten het proefgebied wachtten en niet wisten wat er gebeurde. Toen hoorden we een sirene. Dat was voor ons het signaal: ze hebben ons gevonden en ze komen ons zoeken. Sean zou niet met ons meegaan naar Ground Zero. Hij zou het gebied verlaten. Danny sprong op zijn fiets om op Ground Zero te komen en zich vast te ketenen voordat ze ons vonden. Els ging hem achterna. Daarna Michiel en ik. Intussen ging op de scanner het aftellen gewoon door. Vier minuten voor het einde begonnen we te twijfelen: kunnen we niet beter dekking zoeken? We reden achter de anderen aan en riepen dat ze moesten stoppen.

Toen ging de bom af. We zijn van onze fietsen gesprongen. Ik kan niet zeggen wat er door me heen ging. Je denkt dat je eraan gaat. We hadden geleerd dat we niet moesten gaan liggen, maar op een bepaalde manier gaan staan om de schokken op te vangen. Het diepste wat je treft, is dat je op dat moment weet dat je leven niets betekent voor de mensen die op de knop drukken, voor hen die hun plannen uitwerken: de test moet doorgaan. Wat ze met ons hebben gedaan is een bewijs te meer dat de bewapening door zal gaan. Ze spreken over vrede en over het stoppen van de testen, maar het hele moratorium op de nucleaire testen was op dat moment niets meer dan een verkiezingsstunt.

De vier voelden de aarde schokken van de ongeveer twintig kiloton zware bom.

'Licht', heet zo'n bom, al is ze twee maal zo zwaar als de bom die in 1945 op Hiroshima werd gegooid. Na ongeveer tien minuten volgde een even zware explosie en een nieuwe stofwolk, veroorzaakt door de kratervorming aan de oppervlakte, gevolg van de ontploffing op een diepte van 350 meter in de aarde. Carl: 'We hebben een half uur op de grond gezeten nadat we naar elkaar waren toe gekropen: down, woedend, gefrustreerd. We wisten dat we hier een zaak van moesten maken. Ze hebben ons gewoon niet willen zien. De helikopter vloog nog steeds rond en het is onmogelijk – in een woestijn waar je mijlen ver kunt kijken – dat de bemanning ons niet heeft opgemerkt. Ze wisten dat we er waren. We hebben een geweldloze actie gevoerd en dan word je bijna vermoord.'

Woest

De vier stapten op hun fietsen en reden in de richting van Ground Zero. Ze wilden gearresteerd worden om de veiligheidsdienst niet de kans te geven te ontkennen dat ze tijdens de explosie in het testgebied waren geweest. 'We hebben ons spandoek met 'Stop nucleair testing' op een kruising van twee wegen uitgelegd om de aandacht van de mensen in de helikopter te trekken.'

Carl, die het beu was om nog langer op de komst van de veiligheidsdienst te wachten, reed door tot enkele minuten van de plek waar de krater van de bom, een gat zo groot als de bouwput van een groot flatgebouw was gevormd. Een van de 900, die sinds het begin van de atoomproeven het gebied van Yucca Flats, zoals het gebied oorspronkelijk heet, sieren. 'Daar passeerde me een auto, die gewoon doorreed alsof ik er niet was; alsof het normaal is dat er toeristen op Ground Zero rondrijden. Ik was woest en ik ben achter de auto aangereden. Toen is de bestuurder gekeerd. Ik denk dat ze bang waren. Toen kwam ook de helikopter onze richting uit en even later kwamen er auto's en werden we gearresteerd. We moesten gaan liggen, met onze gezichten in het radioactieve stof, en we werden gefouilleerd.'

We hadden onze paspoorten bij ons en wat geld en een document van de Western Shoshone van Rubey Valley van 1863. Daarop staat dat de grond van het Nevada-testgebied aan hen toebehoort. Mensen die actie willen voeren in het gebied vragen altijd eerst toestemming aan de Western Shoshone; het is een onderdeel van de actie om naast het protest tegen de kernbommen ook hun landeisen te ondersteunen.'

Na de arrestatie bleef de verwarring onder de bewakingsdienst groot. Het werd steeds duidelijker dat noch zij, noch hun meerderen raad wisten met de vier vredesactivisten.

Carl: 'Michiel vroeg: weten jullie wel dat we op anderhalve mijl afstand stonden toen de bom ontplofte? Welke bom, vroegen ze. Weten jullie dan niet wat hier aan de hand is, vroegen we en ze zeiden gewoon dat ze van niets wisten. Ik denk dat de mensen die daar werken zich of weinig aantrekken van het stralingsgevaar dat ze lopen, of dat gevaar niet erkennen. Ze lopen in een soort camouflagepak rond en droegen een metalen plaatje dat de radioactiviteit

absorbeert. Op bepaalde tijden moeten ze dat inleveren om te laten meten aan hoeveel straling ze hebben bloot gestaan. Daar wordt behoorlijk de hand mee gelicht, want iemand vertelde me dat hij al negen maanden zijn plaatje niet had ingeleverd. En als je teveel straling hebt opgelopen, krijg je van de controleurs te horen: eigen schuld, je hebt niet voldoende opgelet.

We werden naar Mercury gebracht, een plaats aan de grens van het gebied waar de sheriff kantoor houdt. We kregen de indruk dat onze begeleiders zelf niet wisten waar ze met ons heen moesten. Eerst hebben ze de radioactiviteit op onze kleren gemeten en zeiden dat er niets aan de hand was, maar Michiel zag dat de teller uitsloeg naar 150 tot 200. Daarna werden we gefotografeerd en werden onze schoenzolen en de banden van onze fietsen geïnspecteerd. We verwachtten dat ze ons gewoon buiten het gebied zouden afzetten, maar tenslotte zijn we toch naar de sheriff gebracht en verhoord, en later naar een dokter. Lichamelijk voelden we ons goed, maar die man snapte niets van onze klacht, dat we ons psychisch zwaar geschokt voelde, dat mensen een kernbom tot ontploffing brengen terwijl ze weten dat er andere mensen in de buurt zijn. Kennelijk was dat iets waar hij immuun voor was.'

Klei en kelp

Dezelfde middag nog zijn Carl, Michiel, Els en Danny voorgeleid voor de federale rechtbank in Las Vegas, waar de kleine zaal vol zat met hun vrienden van de tocht. Ze zijn vrijgelaten op voorwaarde dat ze Clark County, het gebied rond Las Vegas, niet verlaten tot hun rechtszaak wordt gehouden.

Het meest verrassende is, dat de openbare aanklager vijfduizend dollar boete tegen elk van hen eist omdat ze een gevaar voor de gemeenschap vormen. Het ministerie van energie had namelijk een helikopter moeten uitsturen en in het verleden was er bij zo'n zoektocht al eens een helikopter neergestort. Carl: 'Wij zijn de criminelen en hebben mensenlevens op het spel gezet.'

Over het risico van de opgelopen straling maken de vier zich geen zorgen. Carl: Ik wil een kuur doen met klei en kelp, die ook veel gebruikt is na de bommen op Japan.